

Külföldi publikációkból

Nevelőotthoni nevelés a német Vöröskeresztnél

(Jugendhilfe 1992/6. szám; 266.-270. old.)

A Német Vöröskereszt (DRK) egy 1970. június 19-i rendelkezésében elkötelezi magát az ifjúsággondozás, az ifjúságvédelem és az ifjúsági szociális munka mellett. Vállalja még az ifjúságvédelem továbbfejlesztését is, a nevelőotthoni nevelés formájában. Ezen intézmények üzemeltetése a Német Vöröskereszt feladatának szerves része. A DRK különböző intézményeket tart fenn gyermekek, fiatalok és fiatal felnőttek állandó gondozására. Itt most csak olyan intézmények céljaival és feladataival foglalkozunk, melyek elsősorban a pedagógiai és terápiás feladatokat vették át: ezek a gyermek-és ifjúsági otthonok. Eltérő koncepciójuk és rendszerük ellenére van alapvetően közös jellegzetességük.

- A DRK minden ifjúságvédelmi otthonában a kapcsolat és az intézményi összefüggések „áttekinthetőségének” elve érvényesül, azaz idegenkednek a nagyméretű otthonoktól. A DRK-otthonok többségében maximum 35 fiatal él családi csoportban. Ezen csoportok személyi indíttatású és individuálisan differenciált nevelést nyújtanak az ott élő gyermekek és fiatalok számára.

- További alapelveként szolgál a mindenkori otthonnak a természetes környezetbe való beolvasztása, azaz a helyi egyesületeknek, szervezeteknek, de még a szomszédságnak is különleges jelentőséget tulajdonítanak.

- A DRK otthonaiban a nevelés „nyílt formában” történik, azaz hiányzik az intézmény, és nincsenek intézkedések az időszakos vagy átmeneti jellegű zárt intézeti elhelyezésre. A DRK gyermek- és ifjúsági otthonaiba olyan gyermekeket és fiatalokat vesz fel, akik különböző okok miatt nem maradhatnak tovább családjukban, illetve eddigi szociális környezetükben.

A felvétel feltételezi, hogy az otthonban való elhelyezés az a szociálpedagógiai segítség, amely a sok segítségnyújtási forma közül leginkább biztosítja a kiskorú pozitív fejlődésének lehetőségét.

PEDAGÓGIAI KÍNÁLATOK

1. Iskolai támogatás

Nagyon sok, az otthonokba bekerült lánynál és fiúnál feltűnő eddigi iskolai tanulmányaiknak nagymértékű elhanyagolása, mely néhány esetben különösen nagy hiányosságokhoz vezetett. Ezért minden DRK intézmény legfőbb feladata, hogy minden kiskorút hozzásegítsen az értelmi- és teljesítőképségeinek megfelelő iskolai végzettséghez. Ennek érdekében azt a megoldást választották, hogy a fiatal nyilvános, külső iskolába járjon. A DRK-otthonok munkatársai szoros kapcsolatban állnak ezen iskolák tanáraival. Nagy jelentősége van ennek a segítségnek a házi feladatok elkészítésénél. Ezen kiegészítő vagy támogató egyéni segítség mellett fennáll annak lehetősége, hogy segítséget nyújtsanak szociális okokból jelentkező magatartásbeli zavarok miatt az iskola látogatása alól felmentett nevelőotthoni növendékeknek, és helyreállítsák iskolai teljesítőképségüket.

2. Szakmai képzés

Ugyanez érvényes a kamaszok szakképzésére is. Ez, az intézmény területén kívül működő szakképzési hely előnyt élvez az intézményen belülivel szemben. Azon tény alapján, miszerint a „szakképzési piacon” nagyon rossz iskolai előfeltételekkel rendelkező fiatalok számukra megalázó és elbátortalanító konkurenciahelyzetnek vannak kitéve, a DRK otthonokban széles szakmai palettát biztosítunk. Ezáltal lehetővé válik, hogy minden fiatal, aki az iskolát elvégezte, kívánságainak és egyéni teljesítőképességének megfelelő képzésben részesülhessen.

3. Szabadidő-tevékenység

További fontos terület a szabadidő-tevékenység. A „szabadidő kialakítása” mindig célzott tervezés alapján történik.

Az otthonok széleskörű lehetőségekkel bírnak ezen a téren: a gyermekek és a fiatalok játékpédagógiai módszerekkel történő vezetése, művészeti és zenei képzésük, sportlehetőségek biztosítása illetve egyéni vagy csoportos beszélgetések szervezése. Meg kell különböztetnünk az otthon-specifikus lehetőségeket (otthonon belüli kontaktusok kialakítása, csoporton belüli, illetve azon túlnyúló kínálatok, az otthon által szervezett hétfégi vagy szünidei programok és utazások). A programokon való részvétel önkéntes, és az ismeretszerzési képességek erősítésén kívül, mely a szabadidő értelmes (kevésbé fogyasztásorientált) eltöltésének előfeltétele, egyfajta pozitív szociális magatartás kialakulását is szolgálja.

4. Gyógypedagógiai és terápiás intézkedések

Sok gyermek és fiatal számára a nevelőotthoni nevelés az utolsó lehetőség. Ezért az otthonok gyakran találkoznak a náluk erősen rögzült állandó személyiségproblémákkal. A hiányosságokat, zavarokat és magatartási rendellenességeket, melyek a gyermekeknél és fiataloknál jelentkeznek, nem lehet csak szociálpédagógiai eszközökkel megszüntetni vagy megváltoztatni. Mindehhez specifikus gyógypedagógiai vagy egyéni és csoportterápiás módszerek is szükségesek. Ezeket a speciális segítségformákat általában erre kiképzett szakemberek, mint pszichológusok, játék- és munkaterapeuták nyújtják.

A terápiás intézkedéseket pszichológiai diagnózis vagy szisztematikus magatartásmegfigyelés előzi meg, amely nemcsak a terápiás folyamat érdekében fontos, de a csoport munkatársai számára is szolgálhat értékes ismeretekkel.

A pedagógiai hatás középpontjában a csoportközösség áll, azaz a kvalifikált csoportpedagógus a nevelőotthoni nevelés központi alakját jelenti a fiatalság számára. A nevelő is részt vesz a gyógypedagógiai és terápiás egyéni- és csoporttevékenységekben. Minden intézmény együttműködik bizonyos körülmények és problémák esetén a helyi intézményekkel (nevelési tanácsadó, iskolapszichológusi szolgálat stb.).

DIFFERENCIÁLT GONDOSKODÁSI FORMÁK

Azon intézmények, melyek a DRK fenntartása alá tartoznak, sokoldalú és differenciált gondoskodási formákat és lehetőségeket kínálnak. Alapelvevé vált, hogy az újonnan felvett

gyerekeket és fiatalokat nem „sorolják” a már meglévő segítségnyújtási tevékenységformákba. Azon fáradoznak, hogy a nagyon is különböző egyéni sajátosságoknak és követelményeknek megfelelően mindig a legmegfelelőbb formát találják meg, vagy újakat alakítsanak ki. Így egészen új utak jelennek meg annak érdekében, hogy a kiválasztott nevelési célt elérjék.

1. Nevelőotthoni csoportok - szabályos csoportok

A gondoskodás alá eső kiskorúak számára ez a „tradicionális” értelemben vett gondoskodási forma. Ettől nem lehet eltekinteni. A nevelőotthoni csoportok között először is mennyiségi különbségek vannak területenként és intézményenként. Különböző a csoportlétszám, 7 és 12 közötti a gyermekek és fiatalok létszáma, a velük foglalkozó szakembereké pedig csoportonként 4-5. Ezeken túlmenően azonban még számtalan a koncepcionális különbség.

2. Kiscsoportok / intenzív csoportok

Olyan gyermekek számára, akik szélsőséges magatartásbeli zavarokkal küzdenek, az intézményekben gyógypedagógiai és terápiás kiscsoportok működnek. Ennek lényege az áttekinthetően kicsiny létszám (maximum 6 gyermek), amely lehetővé teszi az egyéni segítségnyújtást. A pedagógiai munkatársak (3-4 fő csoportonként) gyógypedagógiai végzettséggel is rendelkeznek.

3. Külső lakócsoport

Az utóbbi években egyre több külső lakócsoport alakult meg. Itt maximum 8 fiatal él együtt, 3-4 munkatárs felügyelete alatt. Részben házastársak vállalják a gondozó szerepét, akik a gyermekekkel élnek. A csoportok a legmesszebbmenőkig autonómok, még akkor is, ha az otthonhoz szervezetenként és koncepcionálisan kötődnek is. A külső lakócsoportok önellátók, és a szociális környezetbe integráltan élnek.

4. Lakóközösség

Itt általában olyan fiatalok illetve felnőttek élnek, akik már eléggé önállóak, és nincsen szükségük állandó gondoskodásra. A gondozásnak elsősorban inkább tanácsadási jellege van. A legfőbb cél, hogy a fiatalok minél hamarabb stabil életfeltételekbe integrálódjanak.

5. (Gyógypedagógiai) nappali (nevelőotthonos) csoportok

A nevelőotthoni nevelés differenciálása folyamán néhány otthonban nappali csoportos elhelyezést is kínálnak. Ezen esetben az ambuláns és a teljesen intézeti elhelyezés közti gondozási formáról van szó. Ezt az elhelyezési formát akkor alkalmazzák, ha a magatartászavaros gyermeknek nyújtott ambuláns segítség nem elegendő, ugyanakkor célszerű a nevelőotthoni elhelyezés elkerülése. Marad a gyermek a családi és szociális környezetében, illetve egyéni, csoportpedagógiai és iskolai gondozásban részesül. A szülőkkel folytatott intenzív együttműködés eredményeként a család annyira stabilizálódik,

hogy két-három éves gondozási idő után lehetségessé válik a gyermeknek a családba történő visszatérése.

6. *Önálló láthatási lehetőség gondozói felügyelettel*

A DRK intézményei arra a megoldásra tértek át, hogy fiatal felnőtteknek a nevelőotthon területén kívül lakást béreltek, ezzel is segítendő az önállósodás folyamatát. Ennek előfeltétele, hogy a fiatal többé-kevésbé önálló és felelősségteljes, illetve bizonyos okból a csoportban már nem fejleszhető, ahhoz már „túl felnőtt” legyen. Az egyedül élő fiataloknak szociálpedagógusok nyújtanak segítséget „utaskísérőként”, a nevelőotthonból a teljes önállóságba való átmenet folyamán kialakuló problémák megoldására. Feladatuk, hogy vezessék és támogassák a fiatalokat, majd fokozatosan visszavonuljanak.

7. *Utógondozás*

Olyan nagykorú fiatalok számára, akiknek nem sikerült teljes mértékben az önállósulási folyamat, de már semmilyen intézményi segítségnyújtási formára sincs szükségük, különösen megfelelő ez a segítségnyújtás. Lényege, hogy egy esetleges kudarcot elhárítson vagy apróbb segítséget nyújtson. Ez az ambuláns segítségnyújtási formák egyike, de bármilyen pozitívan is értékeljük, nem szabad, hogy (esetleg anyagi megfontolásból) a felügyelt önálló lakhatási lehetőségének mellőzéséhez vezessen.

Fordította: Székely Ágnes